

VONDEL

DE VONDEL-TENTOONSTELLING

VIJF FEBRUARI 1679 WAS VONDELS sterfdag. 5 Februari 1929 is het dus 250 jaren geleden, dat de Prins — dat de Koning onzer dichters „uyt het slick dezer werrelt ging verreysen.“ Daarom is in dit gedenkjaar van 17—27 Januari te Haarlem een Vondel-tentoonstelling gehouden. Ieder Nederlander, die de nagedachtenis zijner groote mannen eeren wil, denkt dankbaar aan het genie, dat ons naliet de verheven gedachten van zijn geest. De Heer G. H. Weustink, Inspecteur van het Lager Onderwijs te Haarlem, een onzer Vondelkenners (hij bezorgde indertijd een keurige Overzichtelijke Bloemlezing uit Vondel met toelichtingen) nam het initiatief tot het houden dezer tentoonstelling. Dr. Sterck, die belangrijke werken over Vondel in 't licht gaf, heeft uit zijn bibliotheek allerlei boeken, waaronder curiosa, voor deze expositie afgestaan; door zijn tusschenkomst zal o. m. een en ander uit het Vondel-museum ook wel een plaats gekregen hebben.

De tentoonstelling is uitstekend geslaagd. Ze bood aan de belangstellenden — en die waren vele — allerlei dat betrekking heeft op het leven van onzen grootsten dichter.

Allereerst een rijke verzameling prenten en ook eenige schilderijen.

Uit het vele noem ik de Vondel-„portretten,“ waarbij de afbeelding door Govert Flinck wel een der mooiste is. Het is hier niet de hekeldichter, waaraan andere prenten 't eerst herinneren; het is de mensch Vondel. Rustig zien de doordringende oogen; het evenwicht der ziel lezen we van 't gelaat af.

Onwillekeurig vergelijkt men het Vondel-kind op het fantasie-plaatje: het knaapje, dat aan de zij van den weg bloempjes plukt, terwijl de huifkar even stil staat,

de huifkar, die de Vondel-familie van Keulen in de richting onzer Republiek rijdt, — met de laatste beeltenissen van den dichter, door De Koninck verzorgd, waar de stokoude man, der dagen zat, als wacht op den dood, toen naar Van Hoogstratens bijschrift „in hem bezweek het Goddelijke licht en hemelsch ijvervier.“

Een ander Vondelportret van De Koninck dateert van 1662. De dichter zelf schreef er onder:

Ik telde vijf en zeventig,
Toen Koninck mij dus levendig
Te voorschijn bracht op zijn paneel;
Wie van de kunst met kennis spreekt,
Zeght, dat hier slechts de spraek ontbreekt.
Men kroon' het koninklijk penceel.

Bijzonder aardig is de plaat, die de „Intrede der Brabanders“ (leden van de Brabantsche Rederijkerskamer te Amsterdam) voorstelt binnen Haarlem. Vondel is daarbij tegenwoordig geweest, en als het juist is, dat hij het vaandel draagt, is dit de eerste beeltenis, die we van den dichter hebben.

't Laatste beeld is aangebracht in het koor der H. Sacramentskerk in Den Haag. Daar hoort het bij de groep, die het H. Sacrament bezongen heeft.

Bij de prentenverzameling zagen we ook verschillende tijdgenooten van Vondel: Gomarus, Arminius, Scriverius, Hugo de Groot, Huygens, Vossius en zijn leerlingen, Oudaen, Brand, Antonides en Stalpaert. Natuurlijk ontbraken ook niet Maria Tesselschade en Pastoor Marius, door wiens invloed de dichter in 1641 overging tot de Rooms-Katholieke kerk. Ook van enkele belangrijke gebouwen waren afbeeldingen aanwezig, o. a. van de Bank van Leening, waar Vondel eenige jaren klerk was; van het Muiderslot, bekend door de samenkomsten van den Muiderkring; van 's dichters sterfhuis; van het interieur der Nieuwe Kerk, waar de eenvoudige zerk de laatste rustplaats van den dichter wijst.

Een zeldzame verzameling eerste drukken gaven een beeld van den rijkdom van Vondels poëtische nalatenschap. Daarbij noem ik de afzonderlijke kleine gedichten, die men als strooiblaadjes onder de menschen bracht en die vaak als nieuwsblad dienst deden.

Ook de prachuitgaven van sommige spelen als „Lucifer“ en „Gysbrecht van Aemstel.“

En de verschillende complete uitgaven van „alle de wercken,“ zooals die in de 17e, 18e, 19e en 20e eeuw het licht zagen. Hierbij vestig ik vooral de aandacht op de prachuitgave der Wereldbibliotheek, waarvan één deel reeds verschenen is, een uitgave, die op waardige wijze Vondels buitengewone verdiensten eert.

Bij de expositie bevonden zich ook enkele handschriften van den dichter, o. a. het gedicht op de stad Utrecht; een brief van Willem v. d. Vondel, 's dichters broer, aan zijn moeder, en manuscripten van Maria Tesselschade en Huygens. Verder lagen er scherpe spotdichten en fel hekelproza tegen Vondel, „gedrukt uit kracht der waarheyt,“ als het heet op een dezer uitgaven. Echte volksdeunen, te zingen op welbekende voysen, volksdeunen, die bewijzen, dat de „partijen“ toen fel tegenover elkaar stonden, en het is zeker onbillijk, Vondels hekelpoëzie scherp te veroordeelen, als men verzwijgt, dat ook zijn tegenstanders even bijtend hekelwerk aan zijn adres zonden.

Aardig zijn die voorstellingen van oude opvoeringen van den Gijsbrecht. Die 18^e eeuwsche, waarbij de engel Rafaël als coquette dame op het tooneel verschijnt. De vertooning heeft iets potsierlijks, evenals Van Lenneps schouwspel van Lucifer, waarbij de „engelen“ in

gekleede jas, hoogen hoed en witte das op de planken verschenen.

Ik wijs nog op den mooien Vondelkalender, dien de Wereldbibliotheek uitgaf: met reproducties van Sandrarts werk en passende verzen van den dichter.

Vondel — Potgieter vergeleek zijn poëzie met een wereldstroom, die, ontsprongen op hoogen, witten top, voortbruisst naar het dal, dat davert van zijn vallen, voortbruisst door de vlakten, drinkend de oevers, om na lange reis zich te verliezen in den oceaen.

Dr. Prinsen denkt bij het lezen van Vondels poëzie aan de „avondzon door een hoog, kleurrijk kerkvenster . . . figuren groepen zich in stille aanbidding . . . Ver weg . . . een orgeltoon, zwevend onder de gewelven: Gloria in excelsis!

Vossius heeft tot den dichter gezegd: „Scribis aeternitati”: Gij schrijft voor de eeuwigheid. Vossius wist het wel, wat Vondel beteekende. Zag het beter dan de Bisschop van Mechelen, die opmerkte, dat sinjeur Vondel wel zeer aardig rijmde, maar nog lang gienen Cats was. „Nog lang gienen Cats!”

Goed gezegd, Monseigneur! mits goed verklaard.

Vondel! Onsterfelijke reien zingen mij de zuivere liefde van zijn hart. De oprechte trouw in het voor God gesloten huwelijk. Maar boven alle aardsche min uit, de liefde voor Hem, naar Wiens Naam ook Vondel zich noemde. De liefde tot den Heiland, Wiens komst hij begroette met gewijde woorden. De liefde tot God, „Die op Zijn troon gezeten is, zoo hoog en heerlijk” — op Wien hij vertrouwde met zijn gansche hart, van Wien hij beled in diepen eerbied: „Buiten God is 't nergens veilig.”

Voor de Oppermajesteit buigt zich het genie diep ootmoedig neer. Alle engelenkennis is „zwak en onbekwaam” om Hem zelfs ook maar te noemen.

Gloria in Excelsis Deo! dat is tenslotte Vondels levensleuze geweest. Zijn morgenlied en avondzang.

Handwritten manuscript of a letter or note, likely related to Vondel's work or life.

Het handschrift van Vondel

5 Februari 1679 was Vondels sterfdag.

Het was een goede gedachte boeken en prenten te exposeeren, die op Vondels leven en arbeid betrekking hebben.

Dr. Kuyper heeft ergens gezegd, dat heldenvereering ons Nederlanders nooit verlost heeft. En Bilderdijk vond ze „'t halve zand van een kerkhofschoep niet waard.”

Maar gedenken willen we onze groote mannen, en danken, dat ze ons werden geschonken. Want het genie is schepping Gods. En te meer danken we voor dit genie, zoo het zich ootmoedig boog voor den Schepper.

Vondel was vóór alles Christen.

Hij behoort daarom allereerst ons Christenvolk toe.

En ook, wie wat verder van hem afstaan dan zijn Katholieke vereerders, denken dankbaar aan wat hij ons gaf in zijn onovertroffen poëzie. Omdat in de prachtgedachten van zijn geest liefde en eerbied vonken voor wat allen Christenen heilig is.

A. L. V. H.

De Vondel-familie op reis met de huifkar

